

Teresa Dobrzyńska

"Struktura tekstu"

Biuletyn Polonistyczny 27/3-4 (93-94), 63-65

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

"Struktura tekstu"

W dniach 3-6 października 1983 r. odbyła się w Warszawie konferencja poświęcona problematyce struktury tekstu. Skupiła ona specjalistów z różnych ośrodków polskich (Warszawa, Kraków, Lublin, Białystok, Łódź), a także zagranicznych (Moskwa, Praga, Brno, Bochum). Było to szóste z kolei spotkanie dyskusyjne teorii tekstowe zorganizowane przez Pracownię Poetyki Teoretycznej i Języka Literackiego IBL PAN. Materiały z poprzednich publikowane były w oddzielnych tomach¹.

Konferencja rozpoczęła się od nawiązania do dawnych wątków myślenia o tekście w obrębie retoryki i poetyki. M. R. M a y e n o w a i A. W e r p a c h o w s k a wygłosiły referat na temat postulowanych przez poetyki sentencjonalnych początków utworów lirycznych, ich funkcji w tekście. S. L. G i n d i n przedstawił prekursorskie ujęcie problemu tekstu w retoryce, wskazując zarazem na ograniczonność podejścia, które uniemożliwiło uchwycenie istotnych cech strukturalnych tekstu.

Kilka wystąpień poświęconych było sprawie tematyczno-rematycznej budowy zdania i opartych na tym podziale związków wewnątrztekstowych. Podstawowe informacje na temat sposobów sygnalizowania podziału tematyczno-rematycznego - "perspektywy funkcjonalnej" - przypomniał J. F i r b a s. O różnych możliwościach opisu związków wielozdaniowych mówił referat F. D a n e s a konfrontujący propozycje Greimasa, Červenki, Enkvista, van Dijka i Hamburgera. Koncepcję izotopii semantycznej Greimasa omówił i poddał wnikliwej krytyce J. L a l e w i c z. Różnice w aktualnym rozczłonkowaniu zdań wynikające z różnej budowy języków ukazał R. H u s z c z a, zestawiając różnorodne wersje przekładowe tego samego tekstu.

Z kategorią tematu związany jest problem określoności: sposoby jej wyrażania w języku polskim omówiła H. Ś w i ę c z k o w s k a.

Kolejna grupa referatów poruszała zagadnienia konstytuowania się tekstu wielozdaniowego jako spójnej całości zorganizowanej przy użyciu różnych wyznaczników formalnych i wypowiedzi metatekstowych. W drugim swym wystąpieniu S.I. G i n d i n omówił "ujawnioną (zasygnalizowaną formalnie) strukturę tekstu" przejawiającą się w jego podziale na akapity i inne części nadrzędne. Przeciwstawił ją strukturze immanentnej opartej na związkach znaczeniowych. W obrębie pierwszej z nich umieścił zdanie współrzędnie złożone jako najmniejszą wyróżnioną formalnie sekwencję zdaniową przeznaczoną do zintegrowanego odbioru. J. W a j s z c z u k przedstawiła eksplikacje semantyczne spójników parataktycznych "a", "i", "ale" wskazując na ich status metatekstowy. Metatekstowy charakter mają też wyrażenia partykułowo-przysłówkowe "zresztą", "notabene", "skądinąd", których analizę semantyczną podjął w kolejnym referacie M. G r o c h o w s k i.

Problem spójności wypowiedzi oraz różnych możliwych jej interpretacji - w zależności od przyjętego obrazu świata - omówili J. B a r t m i ń s k i i R. T o k a r s k i ilustrując swe tezy ciekawym materiałem ludowym. Warunki spójnej interpretacji tekstów zawierających zdania przenośne przedstawiła T. D o b r z y ń s k a, wskazując na pragmatyczne i socjokulturowe aspekty komunikacji metaforycznej. E. J a n u s omówiła typy formalne deminutywów w języku polskim, rosyjskim i gwara-
rach oraz przedstawiła eksplikację przymiotników deminutywnych, które rzutują swoisty obraz świata ujmowanego poprzez pryzmat stosunku do dziecka.

Kilku uczestników konferencji zajęło się swoistą strukturą tekstową i odrębnością komunikacyjną poszczególnych gatunków.

A. K a ł k o w s k a wygłosiła referat na temat funkcji didaskaliów w dramacie, Ch. S a p p o k scharakteryzował budowę bajki zwierzęcej, I. B o b r o w s k i przedstawił wstępne uwagi na temat organizacji recenzji krytycznej z punktu widzenia sytuacji komunikacyjnej.

O komunikatywnej funkcji przemilczeń mówiła K. P i s a r k o w a, próbując je ująć w kategoriach aktu mowy.

Podsumowaniem konferencji stał się referat N. L e o n t j e w e j, którego autorka zaproponowała zintegrowany i sformalizowany opis działań interpretacyjnych dokonywanych na tekście.

¹ Ostatni z nich: "Tekst i zdanie", praca zbiorowa pod red. T. Dobrzyńskiej i E. Janua, Wrocław 1983, podaje pełną informację w tym zakresie.

Doc. dr hab. Teresa Dobrzyńska

"Jan Kochanowski - życie i twórczość
/szkice i interpretacje/"

W dniach 18-19 października 1983 r. odbyła się sesja naukowa zorganizowana przez Pracownię Literatury Renesansu i Baroku IBL PAN na temat "Jan Kochanowski - życie i twórczość (szkice i interpretacje)". W zamierzeniu organizatorów sesja ta miała mieć charakter roboczy, dlatego też przedstawione na niej referaty były często nie tyle zakończonymi opracowaniami rozległych problemów badawczych, ile prezentowały stan i charakter